

Avdelning 4

Justitiedepartementet

Remissyttrande över SOU 2024:51 En mer rättssäker och effektiv domstolsprocess

Solna tingsrätt vill lämna följande synpunkter.

Vad gäller utredningens förslag avseende tilltrosbevisning samt tidiga förhör och vittnesattester tillstyrker Solna tingsrätt förslagen.

Tingsrätten instämmer även i utredningens slutsatser i fråga om regleringen av straffflintring vid medverkan i utredning av någon annans brott. Tingsrätten anser – av de skäl som framförts av utredningen – inte att det är möjligt att gå vidare med den alternativa författningstexten avseende kronvittnen i bilaga 7.

I fråga om övervägandena avseende förundersökningssekretess vill tingsrätten på ett övergripande plan framföra följande.

I svensk rättstradition råder en stark presumtion för offentlighet, inte minst i domstolarnas verksamhet. För att säkerställa behovet av sekretess till skydd för såväl enskilda som för en rättssäker domstolsprocess, kan offentligheten dock behöva inskränkas. Tingsrätten ställer sig här bakom utredningens slutsats om att det finns övervägande skäl för att stärka förundersökningssekretessen och begränsa möjligheterna till insyn även efter att ett mål har överlämnats till domstol.

Hur långtgående inskränkningar som bör göras i offentligheten kan sägas vara en i huvudsak politisk fråga. Tingsrätten vill dock framhålla vikten av att det inte görs alltför stora avsteg från grundläggande principer om offentlighet och sekretess. Det är också från domstolarnas perspektiv av yttersta vikt att regleringen blir praktiskt tillämpbar och att sekretesshanteringen inte blir så resurskrävande att kärnverksamheten påverkas.

Tingsrätten konstaterar att utredningens förslag bygger på en ny konstruktion där uppgifter inte ska prövas var för sig, utan en sekretessprövning ska göras avseende en sammanställning av uppgifter i förundersökningsprotokollet – där vissa uppgifter kan vara självständigt skyddsvärda, och andra inte. Som utredningen framhåller kan de uppgifter som ingår i ett förundersökningsprotokoll, utöver i sin sammanställda form i förundersökningsprotokollet, även återfinnas på andra ställen hos de brottsbekämpande myndigheterna och domstolarna (se till exempel

s. 93). Inledningsvis kan noteras att den föreslagna bestämmelsen endast är tillämplig hos domstolarna. Hos domstolarna förekommer uppgifter som ingår i förundersökningsprotokoll även parallellt på många andra ställen, till exempel i stämningsansökan och i kallelser till förhandling. Om effekten av utredningens förslag blir att även dessa uppgifter omfattas av sekretess, vilket knappast kan vara avsikten, så illustrerar det de svårigheter som finns med ett sekretesskydd för en sammanställning av uppgifter där alla uppgifter som ingår inte är skyddsvärda i sig. Detta behöver under alla förhållanden tydliggöras.

Tingsrätten uppfattar att utredningens tydliga föresats är att regleringen ska vara praktiskt tillämplig för domstolarna, en utgångspunkt som tingsrätten självklart delar. Även med ett omvänt skaderekvisit måste domstolarna dock göra en seriös och noggrann sekretessprövning i varje enskilt fall. Det måste rimligtvis finnas ett relativt stort antal mål där det vid en prövning står klart att förundersökningsprotokollet kan lämnas ut utan att en enskild lider skada eller men eller syftet med domstolsprocessen motverkas. De överväganden som därvid ska göras kan – bland annat med beaktande av vad som ovan lyfts fram avseende sekretessprövningen – många gånger antas bli relativt komplicerade. Detta gäller inte minst i skedet efter huvudförhandlingen, där prövningen i viss mån måste påverkas av att väsentliga uppgifter har offentliggjorts vid huvudförhandlingen.

Tingsrätten vill därför framhålla vikten av att det i den fortsatta beredningen säkerställs att sekretessprövningen inte blir så komplicerad, och därmed så resurskrävande, för domstolarna att kärnverksamheten påverkas. Det får framför allt inte riskera att uppstå en situation där ansvarig domare – i det tidskritiska skedet mellan huvudförhandling och dom – tvingas lägga väsentlig domskrivningstid på att hantera sekretessprövningar till följd av medias och övrigas befogade intresse för målet.

Tingsrätten vill avseende förslaget om förundersökningssekretess även framhålla följande.

Förslaget att bestämmelsen i 43 kap. 3 a § offentlighets- och sekretesslagen (OSL) ska innehålla ett omvänt skaderekvisit skulle medföra att uppgifterna kommer att omfattas av olika styrka på sekretessen beroende på om uppgifterna finns hos domstol eller hos de brottsbekämpande myndigheterna. Bestämmelserna i 18 kap. 1 § och 35 kap. 1 § OSL tar vidare sikte på sekretesskydd för uppgifter medan den föreslagna bestämmelsen i 43 kap. 3 a § OSL avser att skydda både uppgifter och sammanställningen av de uppgifter som ingår i förundersökningsprotokollet. Tingsrätten anser att det finns anledning att närmare överväga hur sekretessregleringarna hos de olika myndigheterna förhåller sig till varandra.

Det föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026 och att bestämmelsen om sekretess för uppgifter i förundersökningsprotokoll, av den anledningen att man inte kan veta om ett förundersökningsprotokoll redan offentliggjorts, ska begränsas till att endast gälla de mål som inleds efter ikraftträdandet. Eftersom många mål inleds genom förordnande av försvarare eller målsägandebiträde och det sedan kan gå relativt lång tid till dess att åtal väcks betyder det att parallella sekretessbestämmelser skulle behöva tillämpas under en längre tid. Ett alternativ, som också gör att den föreslagna ändringen får snabbare genomslag, skulle kunna vara att låta de nya reglerna gälla för mål där åtal väcks efter ikraftträdandet.

Om förslaget genomförs kommer det sannolikt att medföra ett ökat antal åhörare vid huvudförhandlingar i tingsrätt. Tingsrättslokalerna är generellt anpassade för ett mer begränsat antal åhörare. Det saknas en analys av vilka konsekvenser detta kan få för tingsrätterna, och då framför allt de mindre tingsrätterna.

Tingsrätten vill även särskilt uppmärksamma att den föreslagna ändringen inte kommer att träffa de utredningar som genomförs enligt 31 § lagen om unga lagöverträdare (LUL) och som enligt 38 § LUL kan leda till att en bevistalan väcks i allmän domstol.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Lena Egelin, chefsrådmannen Maria Edwardsson, ställföreträdande chefsrådmannen Mattias Möller och rådmannen Elin Tysklind. Föredragande har varit tingsfiskalen Maria Kruse.

Lena Egelin

Maria Kruse